

*Art 5: Średniowieczne kościoły Słupska i powiatu słupskiego
cz. 1*

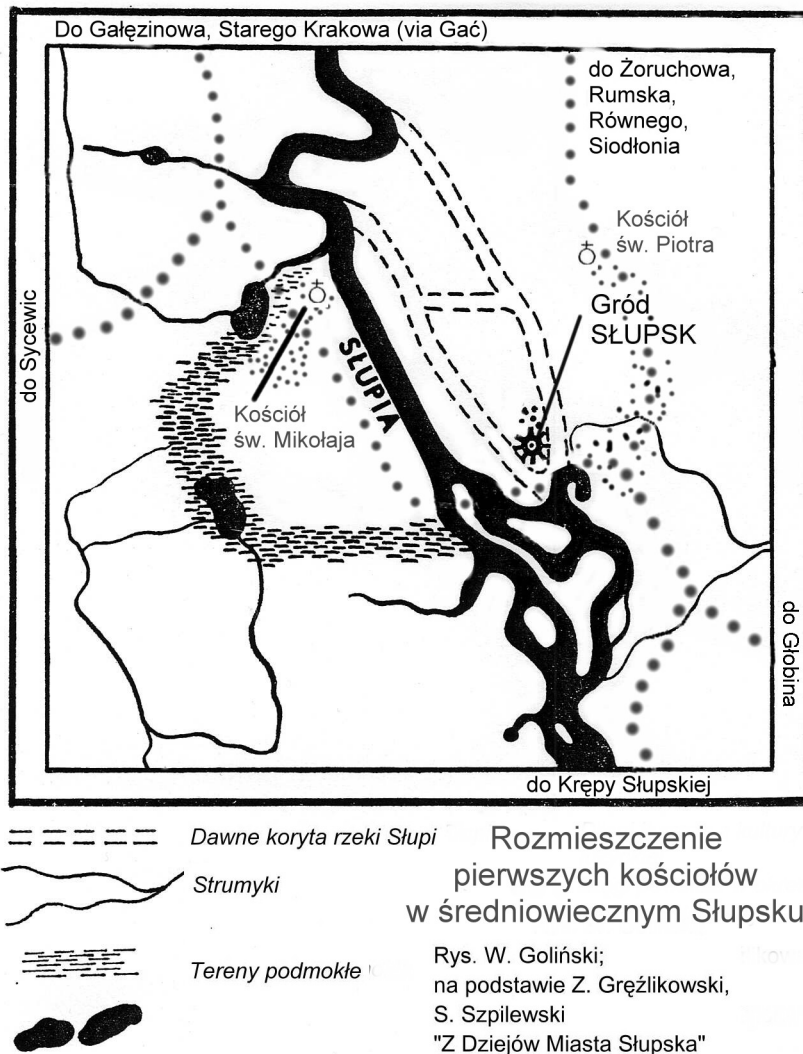
Opracowanie: Władysław Goliński

Ustka, kwiecień- grudzień 2019

Spis treści

ŚREDNIOWIECZNE KOŚCIOŁY SŁUPSKA.....	3
1. DAWNY KOŚCIÓŁ (DREWNIANY) PARAFIALNY PW ŚW. PIOTRA, ZASTĄPIONY BUDOWLĄ Z CEGŁY W CZASACH NOWOŻYTNYCH.....	3
2. DAWNY KOŚCIÓŁ KLASZTORNY NORBERTANEK PW ŚW. MIKOŁAJA, OBECNIE MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA.....	4
3. KOŚCIÓŁ DOMINIKANÓW PW ŚW. JACKA.....	7
<i>Historia kościoła.....</i>	7
<i>Opis architektoniczny kościoła pw św. Jacka.....</i>	7
4. KAPLICA SZPITALNA PW. ŚW. JERZEGO.....	9
<i>Opis architektoniczny kaplicy.....</i>	9
5. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. NAJŚWIĘTSZEJ MARIII PANNY.....	10
<i>Historia kościoła.....</i>	10
Schematyczny opis architektoniczny.....	11

Średniowieczne kościoły Słupska

Ryc. 1. Usytuowanie najstarszych kościołów w Słupsku.

1. Dawny kościół (drewniany) parafialny pw św. Piotra, zastąpiony budowlą z cegły w czasach nowożytnych

Najstarszy kościół w Słupsku nosił wezwanie św. Piotra. Kościół ten był wzmiankowany w dokumencie wystawionym przez Mściwoja II w 1281 r. Jako jedyna świątynia w Słupsku pełnił rolę kościoła parafialnego. Po wybudowaniu kościoła pw. Najświętszej Marii Panny podzielono parafię kościoła św. Piotra na dwie części; lewobrzeżny Słupsk podlegał teraz pod kościół Najświętszej Marii Panny. Osada prawobrzeżna, która teraz stanowiła parafię była zamieszkała przez ludność słowiańską, posługującą się językiem kaszubskim. Napływowa, od 2-giej poł. XIII w., ludność niemiecka miała swoją parafię na lewobrzeżnym Słupsku, podległą pod nowo wybudowany kościół. Osada ludności słowiańskiej podlegała jurysdykcji książęcej. Budynek kościoła św. Piotra musiał powstać przed rokiem 1281 skoro został wtedy wymieniony w dokumentach, przyjmuje się, że był to budynek drewniany. W miejscu tego kościoła został wybudowany w XIV w. kościół murowany z cegły w stylu gotyckim, był oszkarpowany. Była to bazylika trzynawowa. Niestety, budynek ten spłonął w 1616 r., kościół odbudowano i rozbudowano

w 1797r. został on rozebrany i w 1860 r. gmina protestancka wybudowała nowy kościół, który przetrwał do naszych czasów. Parafia rzymsko- katolicka przejęła budynek kościelny w 1945 r., nastąpiła zmiana wezwania na kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Słupsku.

Bulwersujące jest nazewnictwo określenia schematycznej postaci „wygrawerowanej” w kamieniu na: bożek stepowy (w domyśle słowiański). Kamień znaleziono w zgłiszczach kościoła po pożarze, a konkretnie w dolnych partiach kościoła św. Piotra. Kamień z Bożkiem wyrytym na „kamieniu stepowym”- tak nazywał tę rzeźbę nasz regionalista Walter Witt. Od niego poszło to nazewnictwo na polską literaturę historyczną. W istocie jest to schematycznie przedstawiona ludzka postać identyczna prawie z przedstawieniem apostołów na krzyżu z VI w. cmentarza w Moon, Irlandia. Szersze uzasadnienie dla pochodzenia schematu człowieka wykutego w słupskim kamieniu jest przedstawione w moim artykule:

<http://biblioteka.ustka.pl/ustka-tu-i-tam/maleiduzepasje/1039-goliski>

artykuł pt.: *O kamieniu stepowym i grodziskach.*

Fot. 1. Kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Słupsku widziany od wschodu, 2019

Fot. Władysław Goliński

Fot. 2. 1. Kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Słupsku widziany od południa, 2019

Fot. Władysław Goliński

2. Dawny kościół klasztorny norbertanek pw św. Mikołaja, obecnie Miejska Biblioteka Publiczna

Pierwszy raz w źródłach kościół św. Mikołaja został wymieniony w 1276 roku, miało to miejsce w dokumencie sporządzonym przy sposobności podarowania młyna przez księcia Mściwoja II, był to młyn znajdujący się obok kościoła. Jednak wcześniej, bo w 1269 r. jest wymieniony w dokumencie księcia Mściwoja II kapelan kościoła św. Mikołaja w mieście Słupsku. Kapelan ten już wcześniej był wymieniany w dokumencie z 1240 roku. Zatem wybudowanie kościoła św. Mikołaja było dokonane już przed 1240 rokiem, nie wiadomo jednak, kiedy dokładnie wyświęcono tą świątynię wykonaną jako kościół drewniany, zbudował go książę Świętopełk II, ze statusem kościoła prywatnego. Rodzaj uposażenia i wezwanie jakie kościół otrzymał wskazują na przeznaczenie dla kupców i rzemieślników przybywających do Słupska z okolic Lubeki. Nie zachował się zarejestrowany wygląd tego pierwszego średniowiecznego kościoła¹.

Mieszkańcy Słupska, aby odejść od kościoła prywatnego przystąpili do budowy odrębnego kościoła parafialnego. Według historyka prof. Barbary Popielas- Szultka kościół ten miał początkowo wezwanie św. Maurycego, zmienili wezwanie Krzyżacy i do dziś nosi kościół

¹ Halina Machura, Zdzisław Machura, Zofia Madela; PRZEDZIWIWE DZIEJE KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ZAKONU NORBERTANEK W SŁUPSKU, Słupsk 2004, str. 7

parafialny wezwanie Najświętszej Marii Panny. Budowa tego kościoła przypada na jej ukończenie w około 1281 roku. Jest to największa świątynia w Słupsku.

Kiedy zostały zastąpione drewniane zabudowania klasztorne na budynki murowane (plac pod nowe budynki norbertanki uzyskały w 1311 r.) i kiedy również wybudowano murowaną świątynię pod tym samym wezwaniem tego dokładnie nie wiadomo. Nie wiadomo też jak długo trwały prace budowlane i kiedy je zakończono. Nowe zabudowania były z cegły i były kryte słomą. Pomimo wielu pożarów i zniszczeń kościoł św. Mikołaja zachował do obecnych czasów swoją pierwotną postać. Na podstawie zachowanych ze średniowiecza fragmentów murów przyjmuje się, że kościół murowany zbudowano w XIV wieku lub na początku XV wieku².

Budynki zakonu norbertanek i kościoła św. Mikołaja stanowią całość funkcjonalną. Kościół jest orientowany tzn. jego prezbiterium jest od strony wschodniej (od strony rzeki), wieża od zachodu (dziś to jest ul. Grodzka). Przypuszcza się, że obecną wieżę wybudowano w 1477 roku³.

Pożar miasta mający miejsce w 1395 roku spowodował między innymi spalenie organów w kościele św. Mikołaja.

Początki działań reformacyjnych w Kościele mają miejsce w Słupsku już 1522 roku, kiedy to na polecenie opata klasztoru w Białobokach sprowadzono reformatora luterańskiego. Gdy w roku 1523 zmarł książę Bogusław X, za panowania jego następcy doszło w Słupsku do buntu religijnego i zwycięstwa ruchu reformacyjnego⁴.

Po wprowadzeniu w Słupsku wyznania luterańskiego postanowiono, że nabożeństwa ewangelickie odbywać się będą tylko w kościele Mariackim. Pozostałe kościoły miały pozostać puste. Na sprzeciw byłych norbertanek w kościele św. Mikołaja odbywały się jednak nabożeństwa ewangelickie. Dawne mniszki miały też swego kaznodzieję. Po wszystkich przepychankach o pozostawienie klasztoru uchwałą sejmiku stanowego w Wolinie z dnia 23 maja 1569 roku przewidywano, że klasztor jest przeznaczony dla panien z szlacheckiego rodu, dopuszczano też naukę panien pochodzenia z bogatego mieszczaństwa.

W 1665 roku kolejny pożar pochłonął klasztor i kościół, z którego pozostały jedynie mury. Spalonego kościoła nie odbudowano a jedynie nakryto dachem, aby ochronić mury, nie starczyło bowiem pieniędzy na odbudowę wypalonego wnętrza kościoła. Budynek świątyni popadał w coraz większą ruinę⁵.

[...] Dopiero w 1737 roku staraniem pułkownika Stedinga kościół został odbudowany i zamieniony na zbór garnizonowy. Postarano się o jego niezbędne wyposażenie i umeblowanie. Nad odbudowaną wówczas amboną umieszczono napis o następującej treści:

„Roku pańskiego 1737, dnia 23 czerwca kościół ten został odbudowany na rozkaz Królewskiej Mości, po 200 latach ruiny, poświęcony na kościół garnizonowy i zostało w nim odprawione wg Trinitatis anno 1737 przez kapelana wojskowego pułku dragonów Trencknera, pierwszy raz ewangelicko- luterańskie nabożeństwo i rozdana komunია.” [...]⁶

Kiedy pułkownik von Steding opuścił wraz ze swoim pułkiem Słupsk w 1740 r. to kościół św. Mikołaja zamieniono na magazyn i wozownię.

W czasie wojny siedmioletniej (1756- 1763) przebywające od jesieni 1759 r. do wiosny 1760 r. w Słupsku wojska rosyjskie używały kościół św. Mikołaja za zgodą rady miejskiej jako cerkwi prawosławnej, ale też i jako miejsca swojego zakwaterowania. Już po pobycie Rosjan

² Halina Machura, Zdzisław Machura, Zofia Madela; PRZEDZIWNIE DZIEJE KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ZAKONU NORBERTANEK W SŁUPSKU, Słupsk 2004, str. 11,12

³ Halina Machura, Zdzisław Machura, Zofia Madela; PRZEDZIWNIE DZIEJE KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ZAKONU NORBERTANEK W SŁUPSKU, Słupsk 2004, str. 12

⁴ Halina Machura, Zdzisław Machura, Zofia Madela; PRZEDZIWNIE DZIEJE KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ZAKONU NORBERTANEK W SŁUPSKU, Słupsk 2004, str. 37

⁵ Halina Machura, Zdzisław Machura, Zofia Madela; PRZEDZIWNIE DZIEJE KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ZAKONU NORBERTANEK W SŁUPSKU, Słupsk 2004, str. 38

⁶ Halina Machura, Zdzisław Machura, Zofia Madela; PRZEDZIWNIE DZIEJE KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ZAKONU NORBERTANEK W SŁUPSKU, Słupsk 2004, str. 38

kościół użytkowano jako magazyn i remiza strażacka, popadł stopniowo w ruinę do tego stopnia, że belki stropowe groziły zawaleniem, także samo dach uległ zniszczeniu.⁷

W latach 70- tych XVIII w. rada miejska Słupska postanowiła dostosować budynek kościoła św. Mikołaja na potrzeby oświaty miejskiej, w budynku po przeróbkach od 1772 r. mieściła się szkoła dla ubogich dzieci.

Kolejna przebudowa kościoła miała miejsce w 1819 r. dostosowująca budynek do potrzeb szkoły elementarnej. Aby zabezpieczyć południową ścianę dobudowano nowe cztery przypory. Wymieniono też wszystkie okna, przebudowano wejście od zachodu. Szkoła elementarna prowadziła swoją działalność edukacyjną od 1920 roku. W 1834 roku dodano działalność pierwszej w Słupsku średniej szkoły żeńskiej.

W 1926 roku w dawnym kościele św. Mikołaja mieściła się szkoła dla dzieci niedorozwiniętych umysłowo i także mieściło się tu kilka klas żeńskiego gimnazjum.⁸

W marcu 1945 roku, zaraz po wejściu Armii Czerwonej do Słupska żołnierze tej armii podpalili słupską starówkę. Doszczętnie wypaliło się wewnątrz i spalił się dach dawnego kościoła św. Mikołaja. Od 1955 roku zaczęto sporządzać plany odbudowy miejskiej słupskiej starówki. W opiniach konserwatora zabytków z początku lat sześćdziesiątych XX w. ruina kościoła św. Mikołaja miała pozostać odbudowana w swoim średniowiecznym wyglądzie. Projekt odbudowy kościoła został sporządzony w 1962 roku dawny kościół został przeznaczony na powiatową i miejską bibliotekę. Odbudowę rozpoczęły po wcześniejszym odgruzowaniu prace ziemne podjęte w 1965 r. Uroczyste otwarcie biblioteki po odbudowie miało miejsce 10 września 1971 roku.⁹

Fot. 3. Słupsk, dawny kościół pw św. Mikołaja, obecnie biblioteka- przy Słupi, 2007

Fot. Maria Golińska

Fot. 4. Słupsk, dawny kościół pw św. Mikołaja obecnie biblioteka- widok od południa, 2007

Fot. Maria Golińska

⁷ Halina Machura, Zdzisław Machura, Zofia Madela; PRZEDZIWNIE DZIEJE KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ZAKONU NORBERTANEK W SŁUPSKU, Słupsk 2004, str. 39

⁸ Halina Machura, Zdzisław Machura, Zofia Madela; PRZEDZIWNIE DZIEJE KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ZAKONU NORBERTANEK W SŁUPSKU, Słupsk 2004, str. 43

⁹ Halina Machura, Zdzisław Machura, Zofia Madela; PRZEDZIWNIE DZIEJE KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ZAKONU NORBERTANEK W SŁUPSKU, Słupsk 2004, str. 50, 51

Fot. 5. Słupsk, dawny kościół pw św. Mikołaja, obecnie biblioteka- wejście, 2007

Fot. Maria Golińska

Fot. 6. Słupsk, dawny kościół pw św. Mikołaja, obecnie biblioteka- widok od południa, 2007

Fot. Maria Golińska

3. Kościół dominikanów pw św. Jacka

Historia kościoła

Dominikanie, sprowadzeni do Słupska przez księcia gdańskiego Mściwoja II na prośbę Wojana, przeora w Gdańsku¹⁰- po 1278 roku mieli prawo wyboru miejsca na klasztor i kościół. Wybrali miejsce na lewym brzegu rzeki Słupi, które dopiero po 1310 roku objęła relokacja i kościół znalazł się w obrębie lokacyjnego miasta. Potwierdzenie fundacji ma miejsce w 1325 roku, przez księcia Wacysława IV¹¹. W 1395 roku ma miejsce pożar miasta¹².

Gotycki kościół, który w swojej pierwotnej części istnieje do dzisiaj, był wznoszony przez dominikanów od drugiej połowy XIV wieku do pierwszej połowy XV stulecia.

Reformacja w Słupsku przyniosła dwukrotne plądrowanie świątyni w 1523 i ponownie w 1534, po tej destrukcji mury kościoła były bliskie zawaleniu konstrukcji kościoła¹³. Dopiero od początku XVII wieku kościół został wyremontowany i został zamieniony na ewangelicki kościół zamkowy.

W połowie XIX wieku kościół uległ gruntownej restauracji, uległy zmianie lica ścian i w oknach wprowadzono wąskie kolumnienki. Niestety, kościół spłonął w i po tym pożarze w 1892 roku wprowadzono neogotyckie szczyty i pseudobarokowy hełm wieży. Podczas działań wojennych sam budynek nie uległ większym zniszczeniom, częściowemu zniszczeniu uległy okna i dach.

Opis architektoniczny kościoła pw św. Jacka¹⁴

Kościół położony jest w południowo- wschodniej części starego miasta.

Świątynia posiada dwunawowy, trójprzęsłowy korpus, na osi nawy południowej jest wydłużone prezbiterium, prostokątne, czteroprzęsłowe; od zachodu wbudowana w fasadę wieża na rzucie prostokąta, górą ośmioboczna. Między pierwszym i drugim przęsłem nawy od południa znajduje się wieloboczna wieżyczka schodowa. Między prezbiterium i korpusem lektorium. Sklepienia gwiaździste czteroramienne, z żebrami o profilu półwałkowym, w nawie południowej na

¹⁰ PUB II , nr 1126, s. 398

¹¹ PUB VI, nr 3886, s. 299-300

¹² F. Woken; Beytrab zur Pommerischen Historie. Leipzig 1732, s. 155

¹³ Mroczo Teresa, Arszyński Marian, *ARCHITEKTURA GOTYCKA W POLSCE*, tom II, W- wa 1995, Inst. Sztuki PAN, s. 209

¹⁴ Mroczo Teresa, Arszyński Marian, *ARCHITEKTURA GOTYCKA W POLSCE*, tom II, W- wa 1995, Inst. Sztuki PAN, s. 209

półkolistych wspornikach. Ściany z wydatną odsadzką od północy i od południa, na niej wsparte szerokie, przyścienne arkady. Filary międzynawowe ośmioboczne. Łuki arkad od południa fazowane dwuuskokowo, od północy profilowane (wklęska, faza). Prezbiterium opięte przyporami. Szczyt wschodni prezbiterium sterczynowy z blendami.

Kościół posiada długość około 28 metrów, szerokość 8,5 metra a wysokość wnętrza 15 metrów. Kościół nakrywa wspólny dach dwuspadowy. Na zewnątrz prezbiterium opięte jest sklepieniami gwiaździstymi i rozczłonkowane przyściennymi uskokowymi arkadami.

Fot. 7. Słupsk, kościół pw św. Jacka, widok od wschodu, 2007

Fot. Maria Golińska

Fot. 8. Słupsk, kościół pw św. Jacka, widok od wschodu, 2007

Fot. Maria Golińska

Fot. 9. Słupsk, kościół pw św. Jacka, widok od południowego- wschodu, 2019

Fot. Władysław Goliński

Fot. 10. Słupsk, kościół pw św. Jacka, widok od południowego- zachodu, 2019

Fot. Władysław Goliński

4. Kaplica szpitalna pw. św. Jerzego¹⁵

Kaplica została zbudowana zapewne w I poł. XV w.

Została odnowiona w 1610 roku. Została zniszczona pożarem w 1681 roku. Kopułasty dach z latarnią został zbudowany w 1689 roku. Kaplicę przeniesiono do parku przy południowym narożu Starego Miasta. Dach z gontu pochodzi z 1960 roku.

W źródłach jest wzmiankowana wikaria w kaplicy św. Jerzego poza murami w 1492r. i 1493r.¹⁶

Opis architektoniczny kaplicy¹⁷

Kaplica położona jest w południowej części Starego Miasta.

[...] Na rzucie nieumiarowego ośmioboku. Wokół centralnej przestrzeni osiem głębokich arkadowych wnęk, sklepionych kolebkowo. Między wnękami masywne półfilary na rzucie trójkąta. W licu filarów załamane kątowno lizeny; w załamaniach służki wiązkowe, trójdzielne, z półkolistymi wspornikami. Krawędzie wnęk i lizen fazowane. Na osi wejścia nisza ołtarzowa z

¹⁵ Mroczo T., Arszyński M.; Architektura gotycka w Polsce, t. II, Warszawa 1995, str. 210

¹⁶ Klempin, nr 655, s. 77-78; nr 986, s. 120

¹⁷ Mroczo T., Arszyński M.; Architektura gotycka w Polsce, t. II, Warszawa 1995, str. 210.

wnęką w grubości muru od północnego- wschodu. Elewacje ujęte ramami z kształtek: trójwałkowej, wydzielającej lizeny w narożach, półwałkowej w cokole i gzymsie wieńczącym oraz wałkowej i wklęsłej u podstawy listwy pod gzymsem. Okna koliste w obramieniach półwałkowych. Portal zachodni czterouskokowy, bogato profilowany. [...]

Fot. 11. Słupsk, kaplica św. Jerzego, 2006
Fot. Maria Golińska

Fot. 12. Słupsk, kaplica św. Jerzego, 2006
Fot. Maria Golińska

5. Kościół parafialny pw. Najświętszej Marii Panny

Historia kościoła

W dokumencie z 1180 r. był wzmiankowany Rudolf, rector ecclesiae¹⁸. W 1243 r. jest wymieniony pleban Rudolf¹⁹.

Kościół św. Mikołaja był prywatnym kościołem a gmina niemiecka potrzebowała pilnie kościoła dla zachowania swoich potrzeb religijnych, więc mieszczanie słupscy przystąpili do budowy własnego kościoła parafialnego²⁰. W dokumencie lokacyjnym z 1310 roku jest wymieniony kościół do postawienia tej świątyni na lewym brzegu Słupi w obrębie lokowanego miasta. Kościół został uposażony 4 łanami ziemi. Pierwotnym wezwaniem świątyni był św. Maurycy, wezwanie kościoła zmieniono na Najświętszej Marii Panny już później, kiedy miastem rządzący Krzyżacy- lata 1329-1342²¹.

¹⁸ PUB I, nr 86, s.61.

¹⁹ PUB I, nr 410, s. 325

²⁰ Halina Machura, Zdzisław Machura, Zofia Madela; PRZEDZIWIWE DZIEJE KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ZAKONU NORBERTANEK W SŁUPSKU, Słupsk 2004, str. 9.

Sądzi się, że kościół Najświętszej Marii Panny został pobudowany w II połowie XIV wieku. Od początku swego istnienia kościół ten obsługiwał gminę niemiecką. W 1395 r. i 1476 mają miejsce pożary miasta²².

W 1490 roku są wzmiankowane wikarie w kaplicy Mysława przy ołtarzach śś. Erazma i Anny²³.

W 1491 roku jest wzmiankowana wikaria²⁴.

W 1491 roku jest wzmiankowana wikaria Panny Marii²⁵

W 1492 roku jest wzmiankowana wikaria ołtarza Trzech Króli²⁶.

W 1493 roku są wzmiankowane wikarie ołtarza św. Krzyża i wikaria Bożego Ciała²⁷.

Poważnie rozbudowano świątynię Mariacką około 1500 roku, a w czasie zamieszek związanych z reformacją wzburzony tłum wtargnął do kościoła niszcząc ołtarz, figury świętych i obrazy. To zniszczenie wyposażenia miało miejsce 1525 roku.

Po wprowadzeniu w Słupsku wyznania luterańskiego postanowiono, że nabożeństwa ewangelickie odbywać się będą tylko w kościele Mariackim. Inne kościoły miały być zamknięte dla nabożeństw i praktyk religijnych²⁸. Po interwencji wiernych nabożeństwa odbywały się również w kościele św. Mikołaja.

Remontu dokonano zmieniając pokrycie dachu w 1772 roku, zmiana wieży 1779 roku. Restauracji w stylu neogotyckim dokonano 1858-1860; rozebrano wówczas zakrystię i kaplice przy wieży, nastąpiło gruntowne odnowienie wnętrza. Zamontowano nowe wsporniki kaplicy południowej i prezbiterium. Wybudowano szczyty nad południową nawą boczną, zamontowano okucie lizen (? przypór) nawy głównej od południowej strony. Wybudowano fryzy, gzymsy i zwieńczenia wieżyczek schodowych. Dokonano przelicowania ścian wieży oraz po 1894 roku przekształcono kruchtę pod wieżą i sklepienia na piętrze²⁹.

Po wejściu do Słupska Armii Czerwonej w marcu 1945 r. kościół uległ poważnemu zniszczeniu, został odbudowany w latach 1945-1948.

Schematyczny opis architektoniczny

Kościół Najświętszej Marii Panny jest trójnawową bazyliką. Kościół jest orientowany co oznacza występowanie prezbiterium po wschodniej stronie a wieży z kruchtą po stronie zachodniej. Świątynia posiada duże wydzielone prezbiterium zamknięte pięcioboczną absydą. Od zachodu nawę główną zamyka masywna wieża o wysokości ok. 50 m. Wygląd wieży powielany jest we wielu pomorskich kościołach.

²¹ Halina Machura, Zdzisław Machura, Zofia Madela; PRZEDZIWNIE DZIEJE KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ZAKONU NORBERTANEK W SŁUPSKU, Słupsk 2004, str. 9

²² F. Woken; Beytrag zur Pommerischen Historie, Leipzig 1732, s. 155.

²³ Klempin, nr 94, nr 95, s. 14.

²⁴ Klempin, nr 268, s. 36.

²⁵ Klempin, nr 659, s. 78.

²⁶ Klempin, nr 644, s. 76.

²⁷ Klempin, nr 964, nr 985, s. 120.

²⁸ Halina Machura, Zdzisław Machura, Zofia Madela; PRZEDZIWNIE DZIEJE KOŚCIOŁA ŚW. MIKOŁAJA I ZAKONU NORBERTANEK W SŁUPSKU, Słupsk 2004, str. 37.

²⁹ Mroczo T., Arszyński M.; Architektura gotycka w Polsce, t. II, Warszawa 1995, str. 209.

Fot. 13. Słupsk, kościół Najświętszej Marii Panny,

Fot. Maria Golińska

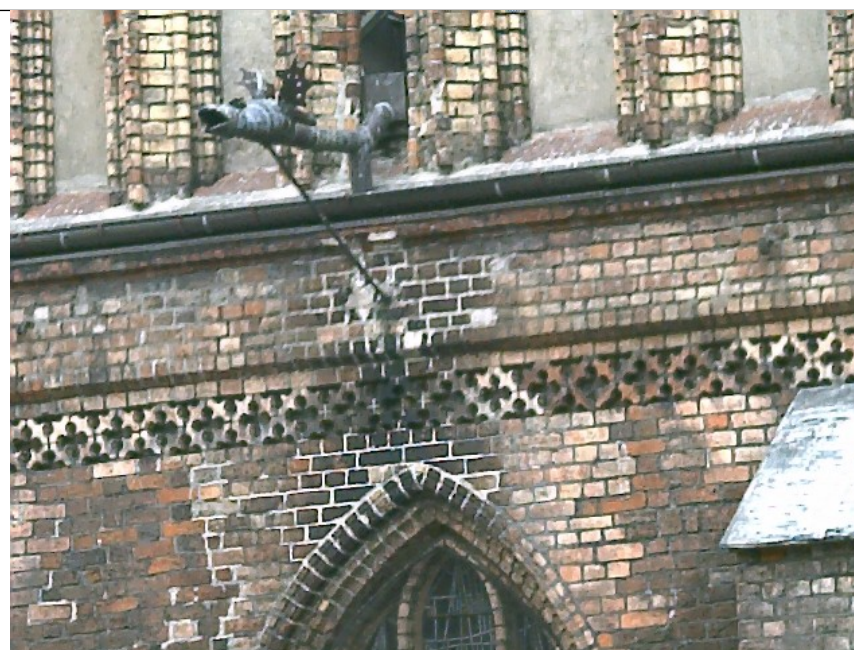
Fot. 14. Słupsk, kościół Najświętszej Marii Panny,

Fot. Maria Golińska

Fot. 15. Słupsk, kościół Najświętszej Marii Panny, portal wejścia głównego, 2007

Fot. Maria Golińska

Fot. 16. Słupsk, kościół Najświętszej Marii Panny, ściana północna z rzygaczem, 2007

Fot. Maria Golińska